

تبیین جامعه‌شناختی سالمندی پویا با تأکید بر سرمایه فرهنگی در شهر اصفهان

بتول امین جعفری^۱

حسین آقاجانی^۲

علی هاشمیانفر^۳

تاریخ وصول: ۹۵/۱۲/۰۱

تاریخ پذیرش: ۹۶/۰۳/۲۰

چکیده

مقاله حاضر با هدف تبیین جامعه‌شناختی سالمندی پویا با تأکید بر سرمایه فرهنگی در شهر اصفهان انجام گرفته است. پژوهش حاضر از نظر کنترل شرایط پژوهش، یک بررسی پیمایشی و از نظر هدف، یک بررسی کاربردی و از نوع روش‌های تحقیق مقطعی است. جامعه آماری تحقیق را کلیه سالمندان بالای ۶۰ سال شهر اصفهان در سال ۱۳۹۴ تشکیل می‌دهند. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۳۸۴ نفر بر آورد شده است. نمونه‌گیری با روش سهمیه‌ای با محوریت جنسیت و منطقه مسکونی و وضعیت معیشتی انجام گرفته است. جهت جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه محقق ساخته استفاده گردیده است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که بین سرمایه فرهنگی و سالمندی پویا رابطه معنا دار آماری وجود دارد و در خصوص، متغیرهای پیشینه‌ای (تأهل، شغل، درآمد، سن، مسکن و جنس) میانگین برخورداری از سالمندی پویا متفاوت نبوده است، اما در خصوص تحصیلات، میانگین برخورداری از سالمندی پویا در گروه‌های مختلف تفاوت مشاهده شده است. همچنین نتایج حاصل از مدل معادله ساختاری نشان داد که اکثر شاخص‌های تطبیقی مدل نیز مقادیر بالاتر از ۰/۹۰ را نشان می‌دهند که به معنای توان مدل از فاصله گرفتن از یک مدل استقلال و نزدیک شدن به یک مدل اشباع شده بر مبنای معیارهای تعریف شده برای آنهاست.

واژگان کلیدی: سالمندی پویا، کیفیت زندگی، سرمایه اجتماعی، سرمایه فرهنگی، شهر اصفهان.

۱- استادیار دانشکده علوم انسانی گروه مددکاری اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی خمینی شهر، ایران. (نویسنده مسئول).

b_aminjafari@yahoo.com

۲- استادیار دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز، تهران، ایران. a_marsa1333@yahoo.com

seyedalihashemianfar@yahoo.com

۳- استادیار دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه اصفهان، ایران

مقدمه

سالخوردگی جمعیت یکی از روندهای جمعیتی مهم در طول قرن ۲۱ خواهد بود. پیش بینی می شود در آینده، تمام کشورها با پدیده سالخوردگی جمعیت مواجه شوند، اگر چه ممکن است میزان و زمان بندی آن در کشورهای مختلف متفاوت باشد. بی تردید، کشورهایی که زودتر در وضعیت گذار باروری قرار گرفته اند، زودتر از بقیه کشورهای در معرض آثار و پیامدهای ناشی از گذار به باروری در سطح پایین قرار خواهند گرفت (Mehryar & et al, 2007). در اوایل قرن بیستم امید به زندگی در بدو تولد در جهان، ۴۸ سال بود و فقط ۴ درصد از مردم بالای ۶۰ سال سن داشتند (Kaldi, 2003: 55). در حالی که بر اساس برآورد و اعلام سازمان جهانی بهداشت، پیش بینی می شود که تا سال ۲۰۲۰، امید به زندگی به ۷۷ سال برسد و جمعیت بالای ۶۵ سال، ۲۰ درصد از جمعیت جهان را شامل شود که حدود ۷۰ درصد از این جمعیت در کشورهای در حال توسعه زندگی می کنند (Khazaei, 2002: 363). تحقیقات انجام شده نشان از افزایش حدود یک میلیون نفر جمعیت سالمند کشور ظرف دوره زمانی ۱۳۷۵-۱۳۸۵ دارد. پیش بینی های جمعیتی سازمان ملل در سال ۲۰۰۲ نشان می دهد که با فرض رشد حد متوسط جمعیت، در دهه ۲۰۴۰ حدود ۱۸ درصد از کل جمعیت ایران در گروه های سنی بالای ۶۵ سال قرار خواهند گرفت (Mehryar & et al, 2007). نتایج پیش بینی جمعیت کشور توسط سازمان ملل با سناریوی رشد متوسط نشان می دهد که در سال ۲۰۵۰ حدود ۷۰ درصد جمعیت کشور در گروه سنی ۶۵-۱۵ سال، ۱۷/۳ درصد در گروه سنی بالای ۶۵ سال و بقیه (۱۷/۹ درصد) در گروه سنی زیر ۱۵ سال قرار خواهند گرفت. میانه سنی جمعیت به حدود ۴۰/۲ سال افزایش خواهد یافت. بررسی نشان می دهد در سال ۱۳۸۵ شاخص کلی سالخوردگی جمعیت کشور حدود ۲۰/۷ بوده است. و این به آن معنا است که در سال ۱۳۸۵ در مقابل هر ۱۰۰ نفر جمعیت زیر ۱۵ سال حدود ۲۱ نفر جمعیت بالای ۶۵ سال داشته ایم که این تعداد در سال ۲۰۵۰ به ۱۰۲ نفر جمعیت ۶۵ سال به بالا در مقابل هر ۱۰۰ نفر جمعیت زیر ۱۵ سال خواهد رسید. بنا بر این جمعیت سالخورده کشور ما تا سال ۲۰۵۰ حدوداً دو برابر خواهد شد (Motie Haghshenas, 2010: 145).

همزمان با روند رو به افزایش جمعیت سالمند کشور، این قشر با مسائل و چالش هایی نیز روبرو است. از جمله این مسائل می توان به روند رو به کاهش انسجام و پیوستگی بین نسل سالمند و نسل جوان اشاره کرد، به نحوی که ارتباط و تعامل بین این دو قشر روز به روز در حال کم رنگ شدن می باشد. مورد دیگر اینکه مشارکت سالمندان به عنوان قشری سرشار از تجربه، در سطح اجتماع رو به کاهش نهاد و از حضور فعالانه افراد سالمند در بطن جامعه کاسته شده است. از طرفی با توجه به مسن شدن جمعیت ایران و تغییراتی که در ساخت خانواده به سمت هسته ای شدن بوجود آمده به تدریج مشکلاتی در زمینه اجتماعی، اقتصادی و روانی سالمندان را تهدید می کند. این مسائل باعث می شود که سالمندان کمتر احساس امنیت کنند و کیفیت زندگی آنها تحت تأثیر قرار گیرد. با توجه به افزایش سریع تعداد سالمندان، مسأله بهداشت، سلامت و تأمین آسایش و رفاه آنها در جامعه هر روز ابعاد تازه و

تبیین جامعه‌شناختی سالمندی پویا با تأکید بر سرمایه فرهنگی در شهر اصفهان ...

گسترده‌تری پیدا می‌کند. آن چه که دانش امروزی به آن توجه می‌کند، تنها طولانی کردن دوران زندگی نیست، بلکه توجه به این که سال‌های اضافی عمر انسان با آرامش و سلامت جسمی و روانی سپری گردد، حایز اهمیت است و در صورتی که چنین شرایطی مهیا نشود، پیشرفت‌های علمی برای تأمین زندگی طولانی‌تر، بی نتیجه و مخاطره‌آمیز خواهد بود (Rabiei & et al, 2012: 302).

سالخورده‌گی فعال اینگونه تعریف شده است: "فرایند به حداکثر رساندن سطح سلامت، مشارکت و امنیت افراد سالمند به منظور تقویت زندگی آنها". سیاست‌های سالمندی فعال باید برای همه افراد و گروه‌های جمعیتی به کار گرفته شود. این برنامه عملی بر سه پایه اصلی استوار گردیده است: سلامت، مشارکت، امنیت (WHO, 2002). برای داشتن دوره سالمندی پر بار و لذت بخش عوامل فراوانی مانند رفاه اجتماعی، زندگی خانوادگی، کمک و توجه اطرافیان، امنیت، مشارکت و پیوند با اجتماع، در شکل‌گیری نوع زندگی سالمند و احساس او نسبت به زندگی مؤثرند. یکی از مولفه‌های مهم در این رابطه بهره‌مندی و افزایش سرمایه اجتماعی سالمندان خصوصاً بعد فرهنگی آن می‌باشد که منجر به بهبود روابط، کیفیت زندگی و سالمندی فعال می‌گردد.

در حال حاضر افزایش سالمندان در جامعه نیازمند استراتژی‌ها و تدابیر مناسبی است که در پرتو آن سالمندان از کیفیت زندگی بالایی برخوردار باشند و نه تنها به عنوان یک معضل بلکه به عنوان پهنجره فرصت نگریسته شوند. سالمندی و کیفیت زندگی سالمندان به عنوان یک مسأله اجتماعی جوامع امروزی است که نیازمند مطالعه و برنامه‌ریزی‌های خاص و علمی است.

اولین گام در تدوین برنامه، بررسی دانش نظری و پژوهشی یک مسأله می‌باشد. بررسی‌های به عمل آمده نشان می‌دهد در رابطه با سالمندی موفقیت‌آمیز به ویژه تبیین‌های جامعه‌شناختی خلاء وجود دارد و سالمندی بیشتر از دید پزشکی مطالعه شده است. با توجه به اهمیت موضوع سالمندی فعال و پویا و ارتباط آن با سرمایه فرهنگی در این تحقیق به دنبال تبیین جامعه‌شناختی برخورداری از سالمندی پویا با تأکید بر سرمایه فرهنگی هستیم. به عبارتی سوال اصلی تحقیق این است که سرمایه فرهنگی چه ارتباطی با برخورداری از سالمندی پویا دارد؟ و آیا میزان برخورداری از سالمندی پویا بر حسب متغیرهای جمعیتی متفاوت است؟

هدف کلی تحقیق، تبیین جامعه‌شناختی سالمندی پویا با تأکید بر سرمایه فرهنگی در شهر اصفهان و اهداف فرعی این تحقیق عبارتند از:

- ۱- بررسی رابطه سرمایه فرهنگی با سالمندی پویا
- ۲- مقایسه سالمندی پویا بر اساس متغیرهای جمعیت‌شناختی (سن، جنس، تحصیلات، شغل، وضعیت تاهل) جامعه هدف

۳-ارائه راهکارهایی جهت ارتقاء کیفیت زندگی سالمندان شهر اصفهان.

مرور مطالعات و تحقیقات متعددی که در سال‌های قبل در زمینه سالمندی انجام گرفته است نشان می‌دهد اکثراً با رویکرد پزشکی و جمعیتی بوده و فقدان و یا کمبود مطالعات قبلی با رویکرد های اجتماعی و تبیین های جامعه‌شناختی کاملاً محسوس است. به عنوان نمونه جورج و همکارانش (۲۰۰۸) در بررسی عوامل مرتبط با کیفیت زندگی سالمندان در کشور نیجریه دریافتند متغیرهای سن، جنس، وضعیت تأهل، وضعیت آموزشی، محل سکونت، وضعیت اقتصادی و فاکتورهای سلامتی با حوزه های مختلف کیفیت زندگی ارتباط دارد و کیفیت حمایت اجتماعی و شرکت در فعالیت های خانواده و اجتماع مهم‌ترین پیش‌بینی کننده‌های کیفیت زندگی هستند (Aghanouri & et al, 2011: 22). عزت‌اله سام آرام و مهرناز امین آقایی (۱۳۸۵) در پژوهشی با عنوان "سیاست‌های اجتماعی برای سالمندان در ژاپن و سوئد و الگوی مناسب برای سالمندان ایران"، به بیان نمونه‌هایی از تجربیات دو کشور ژاپن و سوئد در زمینه رفاه سالمندان، پرداخته و یکی از مشابهت‌های قابل توجه در دو کشور ژاپن و ایران، را ادامه حفظ سنت‌ها در فرآیند توسعه صنعتی دانستند و لذا الگوگیری از ژاپن را برای سیاست‌گذاری سالمندان ایران پیشنهاد نمودند (Samaram & Aghaei, 2006). همچنین کاستیلون (2004) ارتباط عوامل اجتماعی، شیوه زندگی، شبکه‌های اجتماعی، بیماری های مزمن و استفاده از خدمات مراقبت‌های بهداشتی را با کیفیت زندگی زنان سالمند کیفیت اسپانیا مطالعه کرده است (Farhadi & et al, 2013). مطیع حق شناس (۱۳۹۰) پژوهشی با عنوان ابعاد جامعه شناختی سالخوردگی جمعیت و چالش سالمندی فعال، در ایران انجام داد، نتایج مباحثه گروهی نشان داد که چتر حمایتی خانواده از سالمندان رو به جمع شدن است و به موازات این تغییر ساختار و کارکرد خانواده باید نقش سازمان‌های دولتی و غیر دولتی به طور روز افزون تقویت شود و نیاز به شبکه های حمایتی است (Motie Haghshenas, 2011). صادقی و خادمی (۱۳۹۲) با اتخاذ رویکردی استقرایی به دنبال کشف ابعادی از زندگی زنان سالمند و فهم عمیق از نحوه مواجهه سوژه‌های اجتماعی با پیامدهای مدرنیته و چگونگی درک و مدیریت این پیامدها با نگاهی جنسیتی، با روش کیفی و رویکردی آمیک بودند. یافته های تحقیق، نشان داد که، زنان سالمند بر این باورند که تغییرات اجتماعی، روابط و مناسبات خانوادگی آنها را درهم ریخته و آنها را به لحاظ اجتماعی، کنار گذاشته است. پیچیدگی زندگی شهری باعث شده تا بسیاری از زنان سالمند، ادغام در فضاهای اجتماعی را مشکل و یا حتی غیر عملی ببینند و بیشتر خود را در فضای خانگی محصور سازند و بعضاً یک نوع سالمندی مرضی را تجربه می‌کنند که در قالب مفاهیمی چون حقارت، از دست دادن منزلت، بار اضافی بودن و واماندگی بیان می‌شود (Sadeghi & Khadem, 2013: 123). تحقیقات اشاره شده اگر چه به موضوع سالمندی پرداخته اند اما هیچکدام از آنها به ارتباط آن با سرمایه اجتماعی نپرداخته‌اند که پژوهش حاضر به تبیین رابطه بین سالمندی پویا با سرمایه اجتماعی خواهد پرداخت. در رابطه با نظریات

تبیین جامعه‌شناختی سالمندی پویا با تأکید بر سرمایه فرهنگی در شهر اصفهان ...

مرتبط با سالمندی باید گفت اکثر نظریه‌های جامعه‌شناسی و روانشناسی غیرمستقیم به سالمندی و موضوعات مرتبط با آن پرداخته‌اند که برخی از آن‌ها مورد اشاره قرار می‌گیرد.

الیان کامینگ و ویلیام هنری در سال ۱۹۶۱ تحلیل ویژه‌ای در زمینه تأثیرات سالخوردگی مطرح کردند که به نظریه «عدم مشارکت، عدم تعهد و جدایی اجتماعی» معروف شد. مطابق این نظریه جامعه و فرد سالمند در رابطه با یکدیگر، بسیاری از روابط دو جانبه خود را متقابلاً محدود می‌کنند. بنابراین غیر قابل اجتناب بودن مرگ، فرد را وادار می‌کند که بخش مهمی از نقش‌های اجتماعی خویش را ترک کند (Alikhani, 2002: 11). نظریه فعالیت یا فعال نگه‌داشتن، مخالف نظریه عدم تعهد، می‌باشد و توسط هوینگ هرست^۱ بیان شده است. وی عقیده دارد که «فعالیت، سلامتی را در پیری افزایش می‌دهد» زندگی رضایت‌آمیز در سالمندی شامل شیوه تأمین زندگی فعال در میانسالی می‌باشد (Forough Ameri, 2001: 9-10). بنابر نظریه فعالیت، «پیری موفقیت‌آمیز ایجاب می‌کند که نقش‌های تازه‌ای کشف شود و یا برای حفظ نقش‌های قدیم، وسایل تازه‌ای به وجود آید (Midhara & Ridel, 1992: 73). نظریه فعالیت، این گونه استدلال می‌کند که شخص سالمندی که فعال باقی بماند به گونه بهتری با شرایط تطابق خواهد یافت. طرفداران این نظریه نتیجه می‌گیرند سالمندان به اندازه افراد میانسالی، تمایل به برقراری روابط اجتماعی دارند (Shiani & Zare, 2002: 49). نظریه «مبادله» به عنوان نظریه سوم در مقابل دو نظریه پیشین ارائه مطرح شد. این نظریه بیان می‌کند که افراد، در قبال فعالیت‌هایشان در جامعه، باید پاداش دریافت کنند و سالمندان، در قبال کناره‌گیری از فعالیت‌های اجتماعی خود، باید از پاداش‌هایی مانند مراقبت‌های بهداشتی، حقوق بازنشستگی، تأمین اجتماعی، مراقبت‌های اجتماعی و برنامه‌های توانمندسازی و ... بهره‌مند شوند. گربریوم^۲ با ارائه نظریه محیط اجتماعی معتقد است که رفتار دوران پیری به برخی شرایط بیولوژیکی و اجتماعی بستگی دارد. در واقع محیطی که سالمند در آن زندگی می‌کند، نه تنها بافت اجتماعی با هنجارهای خود را دربر می‌گیرد، بلکه موانع مادی و مشاغل را نیز شامل می‌شود. براساس این نگرش، سه عامل مهم بر سطح فعالیت فرد مسن تأثیر می‌گذارد: سلامتی، وضعیت اوضاع مالی و پشتیبانی‌های اجتماعی (Ganji, 2000: 69). اشلی^۳ نظریه مستمر سالمندی را برای توضیح اینکه چرا بزرگسالان مسن‌تر قادر بودند حس قوی و یکنواخت نسبت به خودشان داشته باشند، پیشنهاد و تأکید کرد که افرادی که نقش فعالی دارند، در توسعه ساختارهای فردی مشارکت می‌کنند (Settersten & Angel, 2015: 28). این دیدگاه اجزای عمده‌ی سه نظریه را با هم ترکیب می‌کند. اشلی

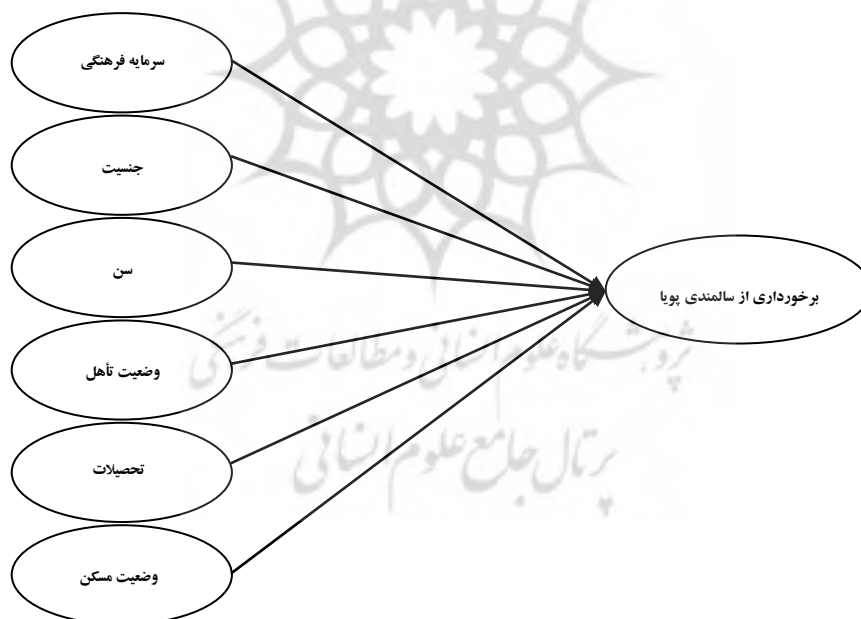
۱- Huig Herfst

۲- Gurbrium

۳- Atchley

عقیده دارد که آخرین مرحله زندگی دنباله مراحل قبلی است. موقعیت‌های اجتماعی می‌تواند معرف نوعی عدم پیوستگی باشد، اما سازگاری و سبک زندگی اصولاً از طریق سبک‌ها، عادات و ذوق‌هایی که در تمام طول زندگی کسب شده است، امکان پذیر می‌شود. (Shiani & Zare, 2012: 49). بر طبق نظریه پیوستگی، بسیاری از تغییراتی که در سالمندی اتفاق می‌افتد، ارتباط با ظرفیت از عهده برآمدن امور روزمره مربوط به فرد هستند (Kaldi, 2003: 56).

با توجه به مرور نظریات موجود در زمینه سالمندی و اذعان به اینکه هیچ نظریه‌ای در جامعه‌شناسی قادر به تبیین کامل نیست، جهت تبیین و چارچوب نظری این پژوهش، از نظریه‌های هویگ هرست (رابطه بین متغیر زمینه‌ای شغل و برخورداری از سالمندی پویا)، رو و کان، بوردیو (رابطه سرمایه اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی با بهداشت و سلامت روانی و کیفیت زندگی)، گربویوم (رابطه سلامتی، وضعیت مالی، و پشتیبانی اجتماعی با برخورداری از سالمندی پویا)، اشلی (رابطه سرمایه فرهنگی و اجتماعی (شناختی) با برخورداری از سالمندی پویا)، لاری و بامسر (ارتباط توانمندسازی با برخورداری از سالمندی پویا)، جان ای کروت (ارتباط سرمایه اجتماعی (ساختاری و شناختی) با برخورداری از سالمندی پویا) استفاده شده است و لذا مدل نظری تحقیق به شرح زیر می‌باشد.

شکل (۱) مدل نظری تحقیق

تبیین جامعه‌شناختی سالمندی پویا با تأکید بر سرمایه فرهنگی در شهر اصفهان ...

- بر مبنای چارچوب نظری و مدل تحقیق فرضیه‌های زیر مورد بررسی قرار می‌گیرد:
- ۱- بین سرمایه فرهنگی پاسخگویان و برخورداری آنان از سالمندی پویا رابطه وجود دارد.
 - ۲- میزان برخورداری از سالمندی پویا از لحاظ جنسیت پاسخگویان متفاوت است.
 - ۳- میزان برخورداری از سالمندی پویا از لحاظ وضعیت تأهل پاسخگویان متفاوت است.
 - ۴- میزان برخورداری از سالمندی پویا از لحاظ سن پاسخگویان متفاوت است.
 - ۵- میزان برخورداری از سالمندی پویا از لحاظ وضعیت تحصیلات پاسخگویان متفاوت است.
 - ۶- میزان برخورداری از سالمندی پویا از لحاظ وضعیت مسکن پاسخگویان متفاوت است.

ابزار و روش

پژوهش حاضر از نظر کنترل شرایط پژوهش، یک بررسی پیمایشی و از نظر هدف، یک بررسی کاربردی و از نوع روش‌های تحقیق مقطعی می‌باشد. همچنین این تحقیق یک تحقیق تبیینی است که علاوه بر توصیف داده‌ها به تبیین آنها نیز می‌پردازد. جامعه آماری پژوهش کلیه سالمندان بالای ۶۰ سال شهر در سال ۱۳۹۴ اصفهان می‌باشد. طبق آخرین سرشماری انجام شده نفوس و مسکن (۱۳۹۰) برابر ۱۸۴۱۸۶ نفر (۹۹۰۵۵ نفر زن و ۹۲۱۳۱ نفر مرد) می‌باشد. به منظور تعیین حجم نمونه پژوهش حاضر از فرمول کوکران استفاده گردید. از آنجا که تعداد کل اعضای جامعه آماری به دلیل بزرگتر بودن آن اثر اندکی بر تعداد نمونه می‌گذارد از فرمولی استفاده کردیم که حجم جامعه آماری (N) در آن دخالتی ندارد.

بنابراین از فرمول
$$n = \frac{z^2 \cdot pq}{d^2}$$
 استفاده گردید (Rafiepour, 1981). جمعیت نمونه با سطح اطمینان ۹۵ درصد، دقت برآورد $d=0.05$ و $p=0.5$ و $q=0.5$ ، ۳۸۴ نفر برآورد گردید. نمونه‌گیری در این تحقیق سهمیه‌ای با محوریت جنسیت و منطقه مسکونی و وضعیت معیشتی بود چون جامعه آماری به گروه‌های مختلف تقسیم و در انتها از بین گروه‌های تقسیم شده واحدهای مورد نظر انتخاب شدند که البته انتخاب‌های نهایی بر حسب تصادف نبود (Duas, 1997). جهت جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه محقق ساخته و همچنین از منابع و کتاب‌ها و اسناد موجود استفاده گردید. برای سنجش اعتبار ابزار تحقیق از اعتبار صوری (مراجعه به اساتید خبره جامعه‌شناسی) و اعتبار سازه‌ای (استخراج پرسشنامه از نظریه‌های مطرح، چارچوب نظری و مدل تحلیلی) کمک گرفتیم. پایایی پرسشنامه تحقیق نیز با استفاده از آلفای کرونباخ مورد استفاده قرار گرفته و مقدار آلفای تمام متغیرها بالای ۰/۷ و در حد مطلوب بوده است.

جهت تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش، پس از مشخص نمودن سطوح سنجش متغیرها از روش‌های آماری توصیفی و استنباطی استفاده شد. از روش‌های آماری توصیفی مانند شاخص‌های مرکزی و پراکندگی و جداول فراوانی و تکنیک‌های ترسیمی به منظور بررسی ویژگی‌های نمونه مورد مطالعه استفاده شد و به منظور آزمون فرضیه‌ها از ضریب همبستگی پیرسون و برای بررسی تبیین سهم هر کدام از متغیرها در کنار هم از رگرسیون چند گانه و در پایان از مدل معادلات ساختاری جهت اجرای تحلیل مسیر استفاده و برای آزمون تفاوت بین گروه‌های تحقیق از نظرویرگی‌های جمعیت‌شناختی از تحلیل واریانس یکطرفه استفاده گردید. یافته‌های تحقیق در دو قسمت توصیفی و استنباطی، به شرح زیر می باشد.

یافته‌های تحقیق

الف) یافته‌های توصیفی:

در این پژوهش ۳۸۴ سالمند مورد مطالعه قرار گرفتند که از نظر میزان دارا بودن سرمایه اجتماعی ۲۶/۳ درصد دارای سرمایه اجتماعی بالا، ۴۳/۵ درصد متوسط و ۳۰/۲ درصد پایین می‌باشند و میانگین برخورداری از سرمایه اجتماعی ۲/۹۹ می‌باشد. از نظر میزان دارا بودن سرمایه اقتصادی ۷۵/۳ درصد دارای سرمایه اقتصادی بالا، ۱۸/۲ درصد متوسط و ۶/۵ درصد پایین می‌باشند و میانگین برخورداری از سرمایه اقتصادی ۳/۹۹ می‌باشد. از نظر میزان دارا بودن سرمایه فرهنگی ۳۸/۸ درصد دارای سرمایه فرهنگی بالا، ۳۷/۲ درصد متوسط و ۲۳/۹ درصد پایین می‌باشند و میانگین برخورداری از سرمایه فرهنگی ۲/۲۰ می‌باشد. همچنین در خصوص برخورداری از سالمندی پویا، ۲۶/۹ در سطح بالایی از سالمندی پویا قرار داشته، ۵۲/۶ درصد در سطح متوسطی از سالمندی پویا قرار داشته و ۲۱/۳ درصد در سطح پایینی از سالمندی پویا قرار دارند، میانگین برخورداری از سالمندی پویا ۳/۰۳ می‌باشد.

ب) یافته‌های استنباطی:

فرضیه اول: بین میزان سرمایه فرهنگی و میزان برخورداری از سالمندی پویا رابطه وجود دارد.

جدول (۱): آزمون ضریب همبستگی پیرسون بین میزان سرمایه فرهنگی و برخورداری از سالمندی پویا

متغیر یک	متغیر دو	ضریب همبستگی	سطح معنی‌داری
سرمایه فرهنگی	برخورداری از سالمندی پویا	۰/۴۵۰	۰/۰۰۰

با توجه به جدول مشاهده می‌شود سطح معنی‌داری آزمون ۰/۰۰۰ کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد بنابراین فرض صفر رد شده و با اطمینان ۰/۹۵ می‌توان گفت رابطه معنی‌داری بین دو متغیر مورد بررسی وجود دارد. با توجه به مثبت بودن علامت ضریب همبستگی ($r=0/450$) بین دو متغیر رابطه معنی‌داری برقرار

تبیین جامعه‌شناختی سالمندی پویا با تأکید بر سرمایه فرهنگی در شهر اصفهان ...

است. یعنی با افزایش سرمایه فرهنگی افراد، میزان برخورداری از سالمندی پویا در آنها نیز افزایش می‌یابد.

در خصوص تبیین رابطه بین سرمایه فرهنگی و برخورداری از سالمندی پویا، در این زمینه اشلی عقیده دارد که آخرین مرحله زندگی دنباله مراحل قبلی است. موقعیت‌های اجتماعی می‌تواند معرف نوعی عدم پیوستگی باشد، اما سازگاری و سبک زندگی اصولاً از طریق سبک‌ها، عادات و ذوق‌هایی که در تمام طول زندگی کسب شده است، می‌شود. سازگاری اجتماعی با پیری با رویکردهایی از همین نوع، اصولاً توسط گذشته تعیین می‌شود. رویدادهای اجتماعی که در جریان آخرین سال‌های زندگی رخ می‌دهد، بی‌شک فشارهایی وارد می‌کند و پذیرش برخی رفتارها را به دنبال می‌آورد، ولی این رفتارها مسیری را در پی می‌گیرد که قبلاً در زندگی انتخاب شده است (Shiani & Zare, 2012: 49). بر طبق نظریه پیوستگی، بسیاری از تغییراتی که در سالمندی اتفاق می‌افتد، ارتباط با ظرفیت از عهده برآمدن امور روزمره مربوط به فرد هستند. به نظر اشلی عاداتها، سلیقه‌ها و سبک‌های زندگی که سالمندان در طول زندگی‌شان کسب کرده‌اند بر موقعیت سالمندی آنها تأثیر گذار است و این همان مفهومی است که بورديو تحت عنوان سرمایه فرهنگی از آن نام برده است. لذا می‌توان گفت که بین سرمایه فرهنگی و برخورداری از سالمندی پویا رابطه وجود دارد. نتایج این تحقیق با تحقیقات اردمن و پالمور (۱۹۷۹)، جستی، دپ و واهیا (۲۰۱۰)، باقری نسامی (۱۳۸۶)، خسرو نژاد (۱۳۹۰)، میرزایی و همکاران (۱۳۹۰)، فرهادی و همکاران (۱۳۹۲)، صادقی و خادمی (۱۳۹۲)، بلوردی (۱۳۹۴)، امین جعفری (۱۳۹۵)، همسو می‌باشد.

- برای آزمون فرضیه دوم (میزان برخورداری از سالمندی پویا از لحاظ جنسیت پاسخگویان متفاوت است) از آزمون تی تست مستقل استفاده کرده‌ایم. نتایج نشان داد که اندازه T برابر ۹۲۴- با سطح معنی‌داری ۰/۳۵۶ شده که از ۰/۰۵ بیشتر است. لذا نمی‌توان فرض صفر را رد کرد. یعنی واریانس دو گروه باهم برابر است و گروه‌ها از لحاظ متغیر برخورداری از سالمندی پویا با یکدیگر تفاوت ندارند. نتایج این تحقیق با نتایج تحقیقات مرادی و همکاران (۱۳۹۰)، اردمن پالمور (۱۹۷۹)، جرج و همکاران (۲۰۰۸)، علیزاده و همکاران (۱۳۸۸)، همسو و با نتایج زحمتکش و همکاران (۱۳۹۰)، صادقی و خادمی (۱۳۹۲) ناهمسو می‌باشد. علت ناهمسویی با پژوهش صادقی و خادم در استفاده این محققان از مصاحبه به عنوان روش جمع‌آوری اطلاعات و دست‌یافتن به فهم عمیق دانست.

- برای آزمون فرضیه سوم (میزان برخورداری از سالمندی پویا از لحاظ وضعیت تاهل پاسخگویان متفاوت است) ابتدا متغیر وضعیت تاهل به ۴ سطح تقسیم شد. سپس جهت آزمون فرضیه از تحلیل واریانس یک‌طرفه استفاده شد. نتایج نشان داد که میانگین متغیر برخورداری از سالمندی پویا برای

پاسخگویانی که متاهل هستند ۱۲۸/۳۵ و برای پاسخگویانی که همسرشان را در اثر فوت از دست داده اند ۱۲۸/۲۱ و برای پاسخگویانی که همسرشان را در اثر طلاق از دست داده اند ۱۲۴/۳۳ می باشد. همچنین مقدار F برابر ۰/۳۱۴ شده است. سطح معنی داری آزمون نیز از ۰/۰۵ بیشتر است؛ بنابراین نمی توان فرض صفر را رد کرد. یعنی بین میانگین برخورداری از سالمندی پویا بین گروه های مختلف بر اساس وضعیت تاهل آنها تفاوت معنی داری وجود ندارد. نتایج این تحقیق با نتایج تحقیقات مرادی و همکاران (۱۳۹۰)، اردمن پالمور (۱۹۷۹)، جرج و همکاران (۲۰۰۸)، علیزاده و همکاران (۱۳۸۸)، زحمتکش و همکاران (۱۳۹۰)، صادقی و خادمی (۱۳۹۲) همسو می باشد.

- برای آزمون فرضیه چهارم (میزان برخورداری از سالمندی پویا از لحاظ سن پاسخگویان متفاوت است) از آزمون تی تست مستقل استفاده کرده ایم. ابتدا برای بدست آوردن تحلیل واریانس یک طرفه از رابطه بین سن پاسخگویان و برخورداری از سالمندی پویا، مقطع سنی به ۳ سطح تقسیم شد. سپس جهت آزمون فرضیه از تحلیل واریانس یک طرفه استفاده شد. نتایج نشان داد که مقدار F برابر ۱/۱۰۸ شده است. سطح معنی داری آزمون نیز از ۰/۰۵ بیشتر است؛ بنابراین نمی توان فرض صفر را رد کرد. یعنی میانگین برخورداری از سالمندی پویا از لحاظ سن پاسخگویان متفاوت نیست.

- برای آزمون فرضیه پنجم (میزان برخورداری از سالمندی پویا از لحاظ تحصیلات پاسخگویان متفاوت است) از آزمون تی تست مستقل استفاده کرده ایم. ابتدا برای بدست آوردن تحلیل واریانس یک طرفه از رابطه بین میزان تحصیلات و برخورداری از سالمندی پویا، متغیر میزان تحصیلات به ۵ سطح تقسیم شدند. سپس جهت آزمون فرضیه از تحلیل واریانس یک طرفه استفاده شد. نتایج نشان داد که مقدار F برابر ۳/۷۶۸ شده است. سطح معنی داری آزمون نیز از ۰/۰۵ کمتر است؛ بنابراین فرض صفر تایید نشده و فرض مخالف پذیرفته می شود. یعنی میزان برخورداری از سالمندی پویا از لحاظ تحصیلات پاسخگویان متفاوت است. به عبارت دیگر حداقل میانگین متغیر برخورداری از سالمندی پویا یکی از گروه ها با بقیه تفاوت معنی داری دارد. لذا برای قضاوت بیشتر از آزمون ال اس دی (LSD) استفاده کرده ایم، آزمون ال اس دی مقایسه ی زوجی را انجام می دهد یعنی میانگین گروه ها را دو به دو مقایسه می کند تا مشخص شود میانگین های کدام دو گروه با یکدیگر تفاوت معنی داری دارد.

مطابق با نتایج آزمون ال اس دی میزان برخورداری از سالمندی پویا بین سطح تحصیلات زیر دیپلم و فوق لیسانس، دیپلم و فوق لیسانس، لیسانس و فوق لیسانس متفاوت است یعنی میزان برخورداری از سالمندی پویا در بین کسانی که تحصیلات فوق لیسانس دارند نسبت به بقیه گروه ها بالاتر است. بوردیو نیز به این موضوع به خوبی اشاره کرده و سرمایه اجتماعی را عاملی جهت افزایش سرمایه فرهنگی میداند و بیان می کند که از این طریق افراد امکان دستیابی به مراقبت های بهداشتی و سلامتی را بیشتر پیدا می کنند و لذا می توان ادعا کرد که کیفیت زندگی سالمندان و برخورداری از سالمندی پویا در ارتباط با افزایش سواد و سطح تحصیلات آن هاست. البته باید در نظر گرفت که تحصیلات می تواند زمینه های

تبیین جامعه‌شناختی سالمندی پویا با تأکید بر سرمایه فرهنگی در شهر اصفهان ...

مشارکت و امنیت سالمندان را نیز که از مولفه‌های برخورداری از سالمندی پویا ست فراهم کند. نتایج این تحقیق با تحقیقات جستی، دپ و واهیا (۲۰۱۰)، اردمن پالمور (۱۹۷۹) اردکانی (۱۳۸۸) ناهمسو و با نتایج دیگر محققان همسو می‌باشد.

- برای آزمون فرضیه ششم (میزان برخورداری از سالمندی پویا از لحاظ وضعیت مسکن پاسخگویان متفاوت است) از آزمون تی تست مستقل استفاده کرده ایم. ابتدا برای بدست آوردن تحلیل واریانس یک‌طرفه از رابطه بین وضعیت مسکن سالمندان و برخورداری از سالمندی پویا، متغیر وضعیت مسکن به ۳ سطح تقسیم شد. سپس جهت آزمون فرضیه از تحلیل واریانس یک‌طرفه استفاده شد. نتایج نشان داد که مقدار F برابر $۰/۰۲۲$ شده است. سطح معنی‌داری آزمون نیز از $۰/۰۵$ بیشتر است؛ بنابراین نمی‌توان فرض صفر را رد کرد. یعنی میزان برخورداری از سالمندی پویا از لحاظ وضعیت مسکن پاسخگویان متفاوت نیست.

بررسی رابطه بین متغیر وابسته و متغیرهای مستقل با کمک رگرسیون:

معادله رگرسیون به منظور تعیین رابطه بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته بررسی می‌شود. مقدار ضریب تعیین بیان‌کننده این است که چه مقدار از تغییرات متغیر وابسته به کمک متغیرهای مستقل تبیین می‌شود. با کمک ضرایب بتا می‌توان معادله رگرسیون را نوشت. همچنین ضرایب بتای استاندارد شده در تعیین سهم نسبی هر متغیر در تغییرات متغیر وابسته مؤثر است. ضریب بتای هر متغیر مستقلی که بیشتر بود به معنای این است که سهم نسبی بیشتری در تغییرات متغیر وابسته دارد.

جدول شماره ۲: خلاصه مدل ضریب تعیین رابطه متغیرهای مستقل و متغیر وابسته

ضریب همبستگی R	ضریب تعیین R Square
۰/۵۳۳	۰/۲۸۴

با توجه به جدول فوق مقدار ضریب همبستگی چندگانه مدل رگرسیونی برابر $۰/۵۳۳$ است. مقدار ضریب تعیین برابر $۰/۲۸۴$ است یعنی $۰/۲۸۴$ از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل تبیین می‌شود. به عبارتی $۲۸/۴$ درصد تغییرات در برخورداری از سالمندی پویا تحت تأثیر سرمایه فرهنگی است و یعنی حدود $۰/۷۰$ درصد بقیه را سایر عوامل تعیین می‌کند.

جدول شماره ۳: آنالیز واریانس (Anova) رابطه سرمایه فرهنگی و سالمندی پویا

سطح معنی‌داری	مقدار آماره F
۰/۰۰۰	۵۰/۲۸۰

با توجه به جدول فوق مشاهده می‌شود سطح معنی‌داری آزمون ۰/۰۰۰ کمتر از ۰/۰۵ است. بنابراین فرض صفر رد شده و با اطمینان ۹۵٪ می‌توان گفت مدل برازش داده شده مدل مناسبی است و رابطه رگرسیون خطی است.

جدول شماره ۴: ضریب رگرسیونی رابطه سرمایه فرهنگی و سالمندی پویا

سطح معنی‌داری	ضریب بتای استاندارد شده	ضریب بتا	سرمایه فرهنگی
۰/۰۰۰	۰/۳۵۵	-۰/۸۳۸	

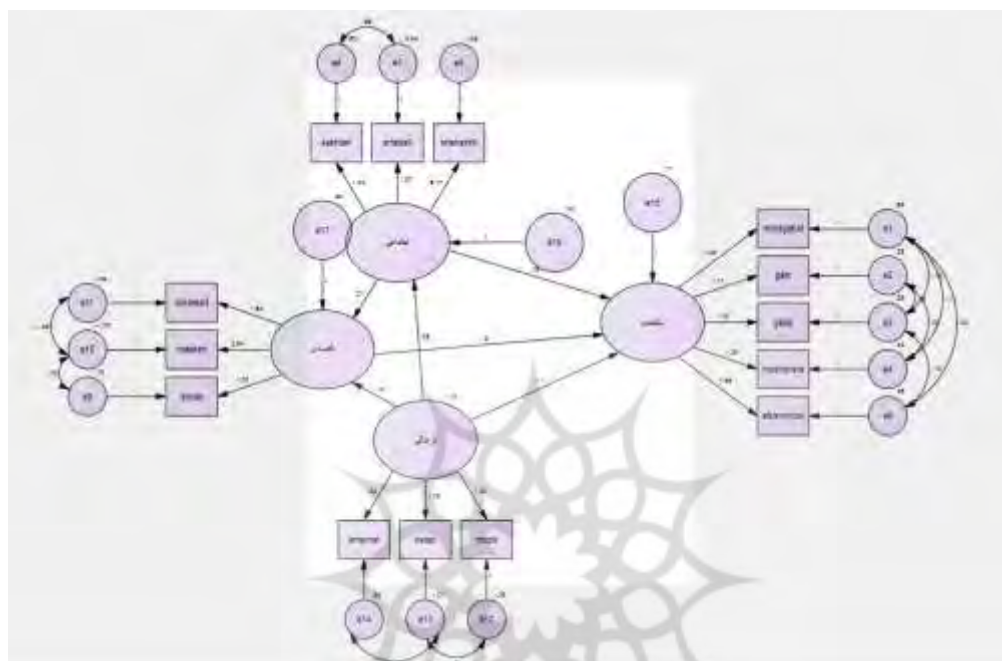
با توجه به جدول فوق مشاهده می‌شود سطح معنی‌داری دو متغیر مستقل سرمایه اجتماعی و سرمایه فرهنگی کمتر از ۰/۰۵ است. بنابراین وارد مدل رگرسیونی می‌شوند و سطح معنی‌داری متغیر سرمایه اقتصادی کمتر از ۰/۰۵ نمی‌باشد. بنابراین وارد مدل رگرسیون نمی‌شود.

الگوسازی معادلات ساختاری با کاربرد Amos graphics:

در این قسمت به آزمون اعتبار سازه‌ای وسیله اندازه‌گیری و آزمون نیکویی برازش ساختار مورد نظر با استفاده از نرم افزار Amos با در اختیار داشتن داده‌های مربوط به متغیرهای برگرفته شده از فرضیه‌ها می‌پردازیم (Ghasemi, 2005: 73).

مدل ذیل به آزمون اعتبار سازه‌ای متغیرهای مستقل (میزان سرمایه فرهنگی) با متغیر وابسته (برخورداری از سالمندی پویا) و آزمون نیکویی برازش ساختار آن پرداخته است. در بخش اندازه‌گیری همچنان که از مدل بر می‌آید بیشتر معرف‌های متغیرهای مکنون به طور نسبتاً مناسب روی آنها بار شده و البته متغیرهایی که بار گویه پایینی داشته از معادله خارج شده اند. بخش ساختاری مدل نیز حاکی از آن است که متغیر سرمایه اجتماعی با میزان (۰/۱۹) بیشترین مقدار واریانس میزان برخورداری از سالمندی پویا را تبیین کرده است. شاخص های مدل، آزمون نیکویی برازش ساختار نظری مطرح شده با داده‌های مشاهده شده و اعتبار سازه‌ای وسیله اندازه‌گیری مورد بحث را نشان می‌دهد. اکثر شاخص‌های تطبیقی مدل نیز مقادیر بالاتر از ۰/۹۰ را نشان می‌دهند که به معنای توان مدل از فاصله گرفتن از یک مدل استقلال و نزدیک شدن به یک مدل اشباع شده بر مبنای معیارهای تعریف شده برای آنها است. از آنجا که معیارهای $GFI= ۰/۹۱۸$ ، $AGFI= ۰/۸۵۶$ و $CFI= ۰/۸۹۴$ نزدیک به یک می‌باشند، حاکی از برازش زیاد مدل و معیار $RMSEA= ۰/۰۸۸$ ، حاکی از عملکرد ضعیف باقیمانده‌ها در مدل است.

تبیین جامعه‌شناختی سالمندی پویا با تأکید بر سرمایه فرهنگی در شهر اصفهان ...

آزمون اعتبار سازه‌ای و نیکویی برازش مدل رابطه متغیرهای مستقل و متغیر وابسته با استفاده از نرم افزار Amos

جدول شماره ۵: نتایج بدست آمده از خروجی نرم افزار Amos

DF	P	Chi-square	GFI	AGFI	RMSEA	CFI	CMIN/DF
۶۰	۰/۰۰۰	۲۳۸/۳۷۸	۰/۹۱۸	۰/۸۵۶	۰/۰۸۸	۰/۸۹۴	۳/۹۷۳

بحث و نتیجه‌گیری

سالمندی جمعیت که به دلیل کاهش مولید، مرگ و میر و افزایش امید به زندگی ایجاد شده‌است، از پیامدهای توسعه است. با توجه به اینکه سالمندی فرایندی طبیعی و همگانی است در صورتی که ساز و کارهای لازم برای مواجه شدن با آن وجود نداشته‌باشد، عوارض و پیامدهای منفی بسیاری از نظر اقتصادی، اجتماعی و بهداشتی در پی خواهد داشت. مطابق پیش‌بینی سازمان بهداشت جهانی، در سال ۲۰۲۰ میلادی بیش از یک میلیارد نفر بالای ۶۰ سال عمر خواهند داشت. در حالیکه این رقم در حال حاضر ۵۸۰ میلیون نفر است از یک میلیارد نفر سالمند بالای ۶۰ سال ۲۰۲۰ میلادی، ۷۱۰ میلیون در کشورهای پیشرفته خواهند بود که این رقم هم‌اکنون ۳۳۰ میلیون نفر است (Foroughan, 2010: 3).

کشور ما نیز به عنوان یک کشور در حال گذار، از این تغییرات جمعیتی مستثنی نیست و پس از گذر از تغییرات همه گیرشناختی بیماری‌ها، باید خود را برای مدیریت جمعیت سالمند آماده نماید. بر اساس سرشماری مرکز آمار ایران در سال ۱۳۸۵ حدود ۳ کشور بالای ۶۰ سال سن داشته‌اند و سالمند محسوب می‌شوند (Statistical Center of Iran, 2007). به نظر می‌رسد این میزان تا سال ۲۰۵۰ از مرز ۲۰ درصد عبور نماید. سازمان ملل متحد در گزارشی درباره جمعیت سالمند ایران پیش‌بینی کرده است که در فاصله بین سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۴۰۵ به میانه سنی جمعیت کشور ۱۰ سال افزوده شود (Alipour & et al., 2009: 148).

با توجه به اینکه سالمندی پویا و به عبارتی کیفیت بالای زندگی از سه بعد بهداشت و سلامت جسمی و روانی، امنیت فردی و اجتماعی، و مشارکت تشکیل شده‌است. مولفه‌های زیادی در راستای رسیدن به سالمندی پویا تاثیر گذارند، از بین همه آنها عوامل اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی نقش عمده ای در این راستا بازی می‌کنند. نتایج این تحقیق نشان داد که سرمایه فرهنگی همچنین متغیر زمینه‌ای تحصیلات با سالمندی پویا ارتباط معناداری دارد و هرچه سالمندان از سرمایه فرهنگی بالاتری برخوردار باشند سالمندی پویاتری نیز دارند. در کشور ما امید به زندگی در حال افزایش است، این امر در آینده نسبت بازنشستگان و کهنسالان را در جامعه زیاد می‌کند اگر نسل حاضر در راستای توسعه همزمان اجتماعی و اقتصادی و فرهنگی و افزایش سرمایه اجتماعی فعال نشود، وضع سالمندی مصیبت‌بارتر خواهد شد. بخش عمده‌ای از این توسعه، از طریق تقویت و تمرکز، کارآمدی و فراگیری نظام تأمین اجتماعی کشور و نجات این نهاد ارزشمند از سقوط ورشکستگی میسر می‌شود. افزایش تعداد سالمندان از یک سو و تغییر در فرهنگ‌ها، عادات و شیوه زندگی از سوی دیگر ضرورت مداخله مجلس، دولت و خانواده‌ها را جهت رسیدن به سالمندی پویا نشان می‌دهد. در این خصوص مجلس با تصویب قوانین حمایتی در ابعاد مختلف اجتماعی و مالی و دولت با برنامه‌ریزی و اجرای قوانین حمایتی همچون ایجاد محیط‌های امن نگهداری از سالمندان مانند مراکز شبانه روزی نگهداری سالمند که از استانداردهای لازم برخوردار باشند و تربیت رشته‌های تخصصی سالمندان در زمینه‌های اجتماعی، فرهنگی و پزشکی مانند متخصص طب سالمندان و پرستاری سالمندان، متخصص بهداشت روانی سالمندان، متخصص مددکاران اجتماعی سالمندان و آموزش‌های مختلف به خانواده‌ها و افراد سالمند از جمله آموزش نحوه ارتباط و نگهداری سالمند در خانواده‌ها، مشارکت دادن آن‌ها در جامعه، آگاه نمودن سالمندان از فاکتورهای خطر و فاکتورهای مداخله‌گر، ترغیب خانواده‌ها به پایبند بودن به فرهنگ احترام به سالمند و رعایت دستورات و توصیه‌های دین اسلام در این خصوص می‌توانند از چالش‌ها و مشکلات سالمندان پیشگیری نمایند.

در پایان با توجه به نتایج تحقیق پیشنهادهای زیر ارائه می‌گردد:

- نتایج این پژوهش نشان داد که افزایش سرمایه فرهنگی سالمندان باعث برخورداری بیشتر آنها از سالمندی پویا می‌گردد. لذا اصلاح سبک زندگی، تولید فن‌آوری آشتی‌پذیر با دوران سالمندی، به کارگیری

تبیین جامعه‌شناختی سالمندی پویا با تأکید بر سرمایه فرهنگی در شهر اصفهان ...

منابع جامعه برای اصلاح نقصان‌های آسیب‌شناختی و ژنتیکی و محیطی، آموزش و ترویج مبانی سالمندی پویا در تمامی سنین با هدف از میان بردن تصورات نادرست مرتبط با سالمندی، بالا بردن سطح تحصیلات و آگاهی افراد، پیشنهاد می‌شود.

- این پژوهش به روش پیمایشی و با تکنیک پرسشنامه به جمع‌آوری داده پرداخته است، محققین بعدی می‌توانند از روش‌ها و تکنیک‌های دیگری نظیر مصاحبه، موردپژوهی و یا طولی نیز برای بررسی این پدیده اجتماعی استفاده نمایند. چرا که متغیرهای زیادی بر یکدیگر تأثیر می‌گذارند و تجزیه و تحلیل را با مشکل مواجه می‌کنند.

- از آنجایی که دو جنس مردان و زنان دارای نگرش‌ها، علایق و ارزش‌های جنسیتی خاصی هستند. لذا پیشنهاد می‌شود مطالعات آتی روی یکی از این دو جنس انجام شود.

- مطالعه حاضر در شهر اصفهان انجام شده است. جهت دستیابی به چشم‌اندازی وسیع‌تر، مطالعات مکمل می‌توانند در سایر شهرها و یا در سطح کشور انجام شده و نتایج آن‌ها با تحقیق حاضر مقایسه شود.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

References

- Aghanouri, A. (2011). Investigation of quality of life in elderly patients covered by health centers of Markazi Province in 2010. *Iranian Journal of Ageing*, Vol.6, No.22. (Text in Persian).
- Aminjafari, B. (2016). Explanation of Sociological Active Aging with Emphasizing Capital Social in Esfahan, PhD Thesis in Sociology, Islamic Azad University of Tehran. (Text in Persian).
- Alipour, F. (2009). The role of social support on quality of life and social well-being of the elderly. *Research journal of social welfare*, Vol. 9, No. 33. (Text in Persian).
- Alikhani, V. (2002). *Aging in different views*. Tehran: Parents and Teachers Association Press.
- Duas, E. (1997). *Scrolling at social researches*. Translated by Hooshang Nayebi. (Text in Persian).
- Ebrahimi, G. & Ziapour, A. (2011). Investigation of sociological impact of cultural capital on the body management (experimental study of the youth of Gilan Gharb). *Journal of Applied Sociology*, Vol.26, No.1. (Text in Persian).
- Fazeli, M. (2003). *Consumption and lifestyle*. Sobh-e Sadegh Publication, Qom. (Text in Persian).
- Farhadi, A. (2013). Effect of healthy lifestyle education program on quality of life in rural Dashti, *Senior Journal*, Vol.8, No.30. (Text in Persian).
- Foroughan, M. (1388) *Introduction on bothering the elderly Quarterly*, Issue 6. (Text in Persian).
- Ghasemi, Vahid. (2005). Educational pamphlet of quantitative research methods in the social sciences. (Text in Persian).
- Ghoshal, sumantra & Nahapit. (1998). Social capital and value creation. The role of intrafirm networks. *Management journal*
- Haghgoo, F.(1998). Ageing as winter of lifer, *Journal of Shiani, M. & Zare, H. (2012). The effect of rehabilitation programs on quality of life of elderly in Kahrizak: a case-control study, Journal of Bioethics*, Vol.2, No.5. (Text in Persian).
- Halter JB, Ouslander JG, Tinetti ME, Studenski S, High KP, Asthana-S.(2009). *Hazzard's geriatric medicine and gerontology*, Sixth edition. McGrawHill
- [Http://www: worldbank.org](http://www: worldbank.org). (1999).
- <http://www: worldbank.org>. (2002)
- Khazayi, K. (2002). *Psychology of aging and the role of social support from their study on aging issues in Iran and across world*. Tehran: Ketab Ashena Press. (Text in Persian).
- Kaldi, A. (2003). *A sociologist at the aged*. Tehran: Faculty of welfare science and rehabilitation.
- Motia Haghshenas, N. (2010). Sociological dimensions of aging population and active aging in Iran. *Iranian Sociological Studies*, Islamic Azad University Central Tehran Branch, Vol.1, No. 2 (Text in Persian).
- Mehryar, A. H. (2007). Specialized meeting aging of the population in Iran: political dialogue on the elderly. *Iranian Sociological Studies*, Islamic Azad University, Central Tehran, Vol.1, No.2. (Text in Persian).
- Meng, ying ying., Schwab, Timothy C., kwan- Mon, Lenug. (2003). Home and community-based alternative to nersing homes, *Journal of Aging and Health*, 353-370

تبیین جامعه‌شناختی سالمندی پویا با تأکید بر سرمایه فرهنگی در شهر اصفهان ...

- Rabiei, L. (2012). Evaluation of the impact of the intervention based on the empowerment of the elderly based on the model of family-based research. Journal of Health System, No.2. (Text in Persian).
- Rafipoor, F. (1981). Exploration and thoughts as an introduction on ways of recognition comprehensive society and researches, company shares release. Tehran, Iran. (Text in Persian).
- Rouhani, H. (2009). Introduction to the theory of cultural capital. A quarterly of culture strategy, Vol. 18, No.53. (Text in Persian).
- Shiani, M., Zare, H. (2012). Evaluation of the impact of community-based rehabilitation program in the amount of quality life of Elderly: A Study Control Case. Journal Bio Morality, Vol.2, No.5. (Text in Persian).
- =Stones, R. (2008). Great thinkers of Sociology. Translated by Mehrdad Mirdamadi. Tehran: Publication Center, Vol.5
- Samara, E. & Amin Aghaei, M. (2006). Social policies for the elderly in Japan and Sweden as a model for the seniors in Iran. Iranian Journal of Ageing, Vol.1, No.2.
- Settersten, R. and Angell, Zh. (2015). Sociologist of the elderly, translated by Mojtaba Amiri and Shahrzad Nayeri. Tehran: Tehran University Press.
- Shiani, M., Zare, H. (2012). Evaluation of the impact of community-based rehabilitation program in the amount of quality life of Elderly: A Study Control Case. Journal Bio Morality, Vol.2, No.5. (Text in Persian).
- Shiani, M., Zare, H. (2009). Investigation of Efficacy of community programs on mental well-being. Iranian Journal of Ageing, Vol.8, No.29. (Text in Persian).
- Sadeghi, S. & Khademi, M. (2013). Narration of elderly women in modern world. Magazine of demographics of Iran, Vol. 8: 15. (Text in Persian).
- Statistical Center of Iran. (2007). General results of census in 2006.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی